

STUDIEDAG

DEKOLONISATIE IN HET ONDERWIJS

Van theorie naar (klas)praktijk

Hoe kunnen we meerstemmig omgaan met ons eigen koloniaal verleden in het onderwijs? Die vraag stond centraal op de studiedag die het Wij-Zij Netwerk organiseerde op 29 april. Leerkrachten uit verschillende onderwijsnetten kwamen samen om hierover na te denken. In dit document delen we de bevindingen van de studiedag in een aantal punten.

SPREKERS

- > Karel van Nieuwenhuyse Hoofddocent onderzoekseenheid Geschiedenis, KU Leuven, verantwoordelijk voor vakdidactiek geschiedenis en lerarenopleiding geschiedenis
- > Stefanie van Brussel Leerkracht geschiedenis in GO! Atheneum Antwerpen
- > Pravini Baboeram Expertisecentrum Diversiteitsbeleid ECHO Nederland
- > Don Moussa Pandzou Consulnt Yaba Yaba Leki, programmamanager en expert dekolonisatie
- > Sharelly Regina Waarnemend directeur Basisschool Het Kompas in Gent

1

Leer je eigen blinde vlekken en vooroordelen kennen.

Dekolonisatie draait om het aankaarten van de structurele ongelijkheid van een 'wit' systeem, een systeem dat bepaalde (westerse) identiteitskenmerken als de norm aanziet, zodat personen die daarvan afwijken harder moeten werken om erkend te worden en/of hun doelen te bereiken. Het is niet evident om die ingebakken assumpties bloot te leggen, ga hier bewust mee om.

Toen Sharelly Regina haar stage deed om leerkracht te worden, kwam ze in veel verschillende scholen. Meermaals werd zij nog voor ze zich kon voorstellen, al naar de keuken doorverwezen omdat men er niet vanuit ging dat iemand met een zwarte huidskleur voor leerkracht zou studeren. Vandaag leidt Sharelly een buitengewone basisschool in Gent.

DON MOUSSA PANDZOU:

"Scholen staan open voor onze huidige tijdgeest. Gaat het over dekolonisatie, dan wordt Congo in de schoolboeken opgenomen. Maar er is nog een andere realiteit, namelijk dat sommige groepen zich niet thuis voelen in het onderwijs. Als je over dekoloniseren wil praten, moet je over alle vormen van discriminatie durven praten, ook dit is dekoloniseren - twee maten, twee gewichten gebruiken."

Meer info

- > www.withuiswerk.nl
- > *Zwijgen is geen optie met professor Olivia Rutazibwa*
<https://zwijgenisgeenoptie.be/olivia-rutazibwa/>

2 Let op taal en uitlatingen.

De manier hoe je dingen beschrijft zegt iets over hoe de machtsverhoudingen sluimeren in een systeem. Je kan zo, zelfs met goede intenties, uitspraken doen die kwetsend zijn. Wees aandachtig voor deze micro-agressies en wanneer ze benoemd worden, voel je dan niet aangevallen. Luister aandachtig hoe je woorden overkomen en spring er in het vervolg meer bewust mee om.

Don Moussa Pandzou vertelde hoe klein hij zich voelde toen een collega een grapje maakte over de inhoud van zijn brooddoos. Doordat hij in schuldbemiddeling zat, had hij niet de mogelijkheid om voor een evenwichtig lunchpakket te zorgen.

Karel Van Nieuwenhuysse begon zijn uiteenzetting door te zeggen dat hij niet meer van minderheidsgroepen spreekt, maar consequent van "geminoriseerde groepen". Het gaat namelijk over mensen die door anderen omwille van één aspect van hun identiteit tot een minderheidsgroep gerekend worden.

Meer info

> *Wonden en Veerkracht van Naima Charkaoui over micro-kwetsuren zijn, waar ze vandaan komen en wat ze teweeg brengen.*

<https://www.epo.be/nl/sociaal-politiek/3795-racisme-9789462671614.html>

> *Stop de pijn! dat Charkoui samen met Ikrame Kastit schreef vertelt dit op maat van jouw leerlingen.*

<https://www.epo.be/nl/sociaal-politiek/5189-racisme-stop-de-pijn-9789462673618.html>

3 Maak van je klas een safe space en als het mogelijk is, zelfs een brave space.

In een brave space is er naast een ruimte om veilig emoties te delen, ook ruimte om het moeilijke gesprek aan te gaan met mensen die anders kijken dan jij, binnen een veilig afsprakenkader. In de presentatie van Pravini Baboeram geeft ze meer informatie mee hoe je een klimaat van brave space installeert in de klas en gebruikt om beter om te gaan met het thema dekolonisatie in de klas.

Meer info

> *Presentatie van Pravini Baboeram, ECHO Nederland*

<https://wij-zij.be/nieuws-item/samenvattend-verslag-studiedag-dekolonisatie-in-het-onderwijs/>

4 Bekijk je eigen lessen kritisch.

Heb je zelf oog voor verschillende perspectieven? Hoe vaak komen in je handboek niet-westerse analyses aan bod? Hoe eurocentrisch zijn de bronnen die je gebruikt? Kan je die aanvullen met andere bronnen? Weet je waar je die kan vinden? In de tussenkomst van Karel Van Nieuwenhuysse vind je handvatten om over deze vragen na te denken.

Een mooi voorbeeld van multiperspectiviteit dat Karel Van Nieuwenhuysse aanhaalde, is het geschiedenis-handboek dat Joodse en Palestijnse onderzoekers maakten. Op één bladzijde wordt dezelfde historische gebeurtenis vanuit verschillende perspectieven beschreven: in de éne kolom spreekt men over de Bevrijdingsoorlog (Joods perspectief), in de andere kolom over de Katastrofe (Arabisch perspectief).

Daarnaast sluipt het eurocentrisme al snel in zoiets onschuldig als bijvoorbeeld een examenvraag: Hoe is het te verklaren dat Japan als enige in de wereld van de niet-westerse culturen erin geslaagd is zich de Westerse technieken eigen te maken en een moderne economie uit te bouwen?

Meer info

> *Presentatie van Karel van Nieuwenhuysse*

<https://wij-zij.be/nieuws-item/samenvattend-verslag-studiedag-dekolonisatie-in-het-onderwijs/>

- 5 Geef leerlingen een forum in de klas om hun eigen historische referentiekaders en achtergronden binnen te brengen in het lesgebeuren.** Het kan inspirerend zijn om bij het begin van het schooljaar een korte vragenlijst aan de leerlingen voor te leggen om zo hun achtergrond en interesses te leren kennen. In de presentatie van Stefanie Van Brussel zie je hoe zij dat aanpakt in haar klas in een Antwerpse school.'

Meer info

> Presentatie van Stefanie van Brussel
<https://wij-zij.be/nieuws-item/samenvattend-verslag-studiedag-dekolonisatie-in-het-onderwijs/>

- 6 Geef aandacht aan de pre-koloniale periode.** De gekoloniseerde gebieden hadden een rijke cultuur en geschiedenis voor ze kolonies werden - alleen blijft die geschiedenis nu grotendeels onverteld.

Nog voor geschiedenisleerkracht Stefanie goed en wel begonnen was met haar keurig voorbereide les over koloniaal Congo, stond Farran al recht. "Mevrouw, waarom vertelt u niets over het rijk van de Mandinka?"

Stefanie nodigde Farran uit om tegen de week erop zelf een les over de Mandinka voor te bereiden.

- 7 Spring voorzichtig om met gruwelijke beelden van het koloniaal verleden.** Leerlingen kunnen hier persoonlijk door geraakt worden. Ook kunnen de slachtoffers, die gewelddadig en/of vernederd gefotografeerd zijn, geen toestemming meer geven om dit beeld van hen te gebruiken.

Wees je er daarnaast van bewust dat dit soort beelden ook stereotypes rond machtsverhoudingen en slachtofferschap kunnen bevestigen. Zorg voor een evenwichtige beeldvorming en ga hierover in gesprek met je leerlingen. Een deel van de presentatie van Karel Van Nieuwenhuysse was aan deze reflectie gewijd.

Meer info

> Presentatie van Karel van Nieuwenhuysse
<https://wij-zij.be/nieuws-item/samenvattend-verslag-studiedag-dekolonisatie-in-het-onderwijs/>

- 8 Meer weten? Je kan meteen aan de slag met dit boeiend materiaal!**

- > **Koloniaal Congo: over mythes en feiten.** Videoreeks van het Hannah Arendt Instituut.
<https://hannah-arendt.institute/wat-we-doen/vormingen-opleidingen/koloniaal-congo-over-feiten-en-mythes/>
- > **Workshops - en rondleidingen van het AfricaMuseum** | contacteer Tine Geunis tine.geunis@africamuseum.be
- > **Euroguide: omgaan met polarisatie en radicalisering.**
Online toolkit ontwikkeld door het GO en Europese partners. | <https://euroguide-toolkit.eu>
- > **Sporen van kolonisatie.** Lespakket van Studio Globo.
<https://www.studioglobobebelgium.be/aanbod/sporen-van-kolonisatie-lespakket>
- > **Perspectieven op het koloniale verleden.** Workshop met historisch & pedagogisch dossier van Belvue Museum.
<https://www.belvue.be/nl/activities/workshops/perspectieven-op-het-koloniale-verleden>

Het gesprek rond dekolonisatie en antiracisme kan je zien als een vorm van gewenste polarisatie waarbij de gemoederen soms hoog oplopen. Dat mag. Wel is het van belang elkaar steeds als tegenstanders in het debat te blijven zien, en niet als vijanden. Neigt de situatie toch naar toxische polarisatie? Op www.wij-zij.be vind je inspiratie en praktische tips om toxische polarisatie te voorkomen of ermee om te gaan.